

Preek over Johannes 3:19-21

Liturgie:

Votum en groet

Zingen: Ps. 1:1,2,3

Gebed

Schriftlezing: Johannes 2:23 – 3:21

Zingen: Ps. 27:1,7

Tekst: Johannes 3:19-21

Preek

Zingen: Lb. 423:1,2,3,4

Geloofsbelijdenis van Nicea

Zingen: Gez. 121:1,2,5,7

Gebed

Collecte

Zingen: Lb. 169:1,2,4,6

Zegen

Gehouden te: Baflo, 09-02-14 (14.30 u.)

Preek

Thema: Met de Mensenzoon van de nacht naar het licht

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Nachtelijk gesprek

Durfde Nikodemus niet overdag naar Jezus toe te komen? Was hij bang om bij zijn collega raadsleden tegen de lamp te lopen? Koos hij daarom voor een nachtelijke ontmoeting met Jezus?

Dat weten we niet. Johannes vertelt het niet. Het zou wel meegespeeld kunnen hebben. Het kan evengoed zijn, dat hij een rustig moment zocht voor dit gesprek met een collega rabbi. Dat gebeurde vaker, las ik ergens.

In de volle publiciteit en de drukte van het paasfeest is er geen ruimte en geen rust voor een intens onderwijsleergesprek. Na zonsondergang, als de mensen naar huis zijn, kun je goed gedachten uitwisselen en tot een diepgaand gesprek komen.

Geldt zoiets ook niet voor ons als gelovigen? In wat wij wel noemen 'stille tijd'? Kan prima overdag, maar dan moet je wel een rustmoment creëren. De avondlijke of nachtelijke stilte is meer een natuurlijk moment voor gebed, voor een gesprek met God. Jezus raadt zijn leerlingen zelfs aan om de stilte van de binnenkamer op te zoeken. En nachtelijke gesprekken met zijn Vader in de hemel waren hem niet vreemd. We lezen herhaaldelijk dat Hij nachten tot zijn Vader bad.

Jezus heeft er in elk geval geen kritiek op dat Nikodemus hem na zonsondergang opzoekt voor een gesprek. Hij sluit wel bij de situatie aan in zijn onderwijs. Hij gaat met Nikodemus van de nacht naar het licht. Dat is de lijn van het verhaal, zoals Johannes het weergeeft.

[Niet onmogelijk is, dat Johannes met een paar andere leerlingen erbij geweest is en geluisterd heeft. Hij is weer heel precies in zijn weergave.]

Van de nacht naar het licht. Die lijn werd ook gezien, toen we onlangs in de klankbordgroep rond de prediking aandacht gaven aan de eerste hoofdstukken van Johannes. En aan de vraag welke gedeelten in aanmerking zouden komen voor een preek.

Het gaat in het slot van ons Bijbelgedeelte inderdaad over licht en duisternis. Over mensen die van de duisternis houden en mensen die het licht opzoeken, het licht dat God zelf in de wereld heeft doen opgaan, dat hij laat schijnen.

Dat verklaart ook het thema van mijn preek:

Met de Mensenzoon van de nacht naar het licht.

Deze beweging zien we bij Nikodemus. Maar het geldt ook voor ons. Het geldt voor iedereen, die in Gods enige Zoon gelooft, Jezus Christus, de Mensenzoon. Iedereen moet die beweging maken. Het is, zo maakt Jezus ook duidelijk, een nieuwe geboorte.

2. Rabbi en rabbi

Jezus laat duidelijk merken, dat hij Nikodemus kent en doorgrondt. Net als eerder Natanaël, die hij zag zitten onder de vijgenboom, al voordat Filippus hem riep.

Jezus kent de mensen. Hij peilt hen feilloos.

Johannes heeft dat net nog opgeschreven.

"Maar Jezus had geen vertrouwen in hen, omdat hij hen allemaal kende, en niemand hoefde hem iets over de mens te vertellen, want hij wist zelf wat er in een mens omgaat." (Joh. 2:24,25)

Voor 'vertrouwen' staat er dan het werkwoord dat ook vertaald wordt met 'geloven'. In Jeruzalem komen heel wat mensen tot geloof in Jezus' naam, omdat ze zijn wondertekenen zien en erkennen, dat hij van God komt. Er komt bij hen een 'basic' vertrouwen.

Maar er zijn ook anderen, bij wie dat niet het geval is. Jezus kent hen allemaal. En hij gelooft niet in hen, staat er. [Misschien kent u de hit van André Hazes: 'Zij gelooft in mij.' Dat is een soortgelijke uitdrukking.]

Jezus heeft geen vertrouwen in hen. Hij bewaart een zekere terughoudendheid tegenover de mensen daar. Hij vermijdt het daar meer van zichzelf te onthullen. Wat Hij later wel doet bij zijn leerlingen, die hem trouw blijven.

Jezus weet zelf wat er in een mens omgaat.

En dan vertelt Johannes:

"En er was een mens uit de Farizeeën; zijn naam was Nicodemus, een leider van de Joden." (Joh. 3:1, HSV)

Een mens, een farizeeër, een van de Joodse leiders. Farizeeër, dat heeft hier niet bij voorbaat een negatieve klank. Dat horen wij er wel vaak in. Het duidt hier aan tot welke stroming onder de Joden Nikodemus behoort: de farizeeën.

(In de Nederlandse kerkelijke situatie van bv. de PKN, zou je zeggen met een vergelijkbare uitdrukking: een Gereformeerde Bonder en lid van de synode. Dat is ook niet een kwalificerende of diskwalificerende typering.)

Nikodemus is dus een vooraanstaande Jood, een kerkelijk leider. Hij is rabbi, een prominent leraar in Israël. Hij weet veel uit de Bijbel, Mozes, de Profeten en de Psalmen. Met zijn collega's en veel mensen in Jeruzalem herkent hij dat Jezus onmiskenbaar door God gezonden is. Zij zien dat aan de wondertekenen die Jezus doet.

"Rabbi, 'zei hij, 'wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekenen doen die u verricht.'" (Joh. 3:2)

Daarom komt Nikodemus naar Jezus toe voor een gesprek. Hij wil meer van hem weten. En Jezus maakt duidelijk dat deze leraar leerling moet worden. Hij weet veel, maar moet nog meer leren. Vooral met zijn hart.

Wij zouden zeggen: het moet bij Nikodemus nog een voet zakken. Van zijn hoofd naar zijn hart. Weten moet echt vertrouwen worden. Dat wil Jezus hem in dit gesprek leren.

Daarvoor is bij Nikodemus wel een nieuwe geboorte nodig. Een geboorte van bovenaf, uit de hemel. Uit water en Geest, noemt Jezus dat. En hij sluit aan bij woorden uit de profetieën van Ezechiël, die Nikodemus zal kennen.

"Ik zal zuiver water over jullie uitgieten om jullie te reinigen van alles wat onrein is, van al jullie afgoden. Ik zal jullie een nieuw hart en een nieuwe geest geven, ik zal je versteende hart uit je lichaam halen en je er een levend hart voor in de plaats geven." (Ezech. 36:25,26)

Uit water en Geest geboren worden. Dan gebeurt er wat, zegt Jezus. Denk aan de wind; zie en voel het effect dat de wind heeft. Zo werkt de Geest ook, onzichtbaar maar zeer merkbaar. Je gaat leven, omdat je met je hart vertrouwt op Jezus Christus. In Hem is immers het leven.

3. Nieuwe geboorte

'Een nieuwe geboorte is nodig voor jou, Nikodemus.' Een geboorte van bovenaf is nodig voor iedereen, ook al behoort je tot de meest orthodoxe groep of denominatie in Israël of in de kerk.

"Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien." (Joh. 3:3)

Dat is een hemels woord van de Mensenzoon, met gezag gesproken. Hij is Rabbi met een hoofdletter.

De geboorte is een kritiek moment in het leven van een mens. Dan gaat het om leven of dood. Gaat een kind zelf ademen? Gaat het huilen? Dat is een spannend moment voor de moeder, de vader en de verloskundige.

Soms is de moederschoot als een graf, wanneer een kind al voor de geboorte sterft. Wat een verdriet voor ouders, die in blijde verwachting hebben geleefd!

Meestal betekent een geboorte leven voor een mensenkind. 'God geeft een nieuw leven,' zeggen we dan dankbaar. Een mensje gaat het leven in.

Je geboorte is een kritiek moment, een beslissend moment.

Daar ligt volgens mij de link of de parallel met de woorden van Jezus in vers 19-21.

"Dit is het oordeel: het licht kwam in de wereld en de mensen hielden meer van de duisternis dan van het licht, want hun daden waren slecht."

Met de Mensenzoon van de nacht naar het licht. Dat is een genadig onthullende nieuwe geboorte. De geboorte van een nieuwe mens uit water en Geest. Een beslissend moment, een gebeurtenis op het scherp van de snede: leven of dood.

4. Crisis

"Dit is het oordeel:..." Zegt Jezus tegen Nikodemus.

Johannes gebruikt dan in zijn taal een woord dat wij tegenwoordig heel goed kennen: crisis.

We gebruiken het voor en na. Het is dagelijks in het nieuws. Het staat in elke editie van het dagblad, dat u leest.

Eurocrisis, financiële crisis, economische crisis. En dé crisis was voor velen de crisistijd in de jaren dertig van de twintigste eeuw, na de beurskrach. De oudsten onder ons weten daar wellicht nog iets van.

Misschien hebben het idee van een crisis in de kerk. Op landelijk niveau door alle veranderingen en ontwikkelingen die gaande zijn en verontrustend gevonden worden. Of een crisis in onze eigen gemeente, door dingen die gebeurd, gezegd of geschreven zijn. Wat we dan zelf veroorzaakt hebben.

Een crisis betekent ook altijd: op de tweesprong staan. Welke kant gaan we op? Welke beslissing moeten we nemen?

Jezus heeft het in zijn les aan Nikodemus ook over een crisis. Hij omschrijft het oordeel. Dat is echt een wereldcrisis. Hier wordt gekozen. Hier wordt beslist over licht of duisternis; over leven of dood.

Hier! Waar? En hoe dan?

Bij Jezus zelf. En bij het geloof in hem, de Zoon van God en de Mensenzoon. Bij hem valt de beslissing over leven en dood. De beslissing over eeuwig leven zelfs.

Hoor maar wat hij tegen Nikodemus zegt:

"De Mensenzoon moet hoog verheven worden, zoals Mozes in de woestijn de slang omhoog geheven heeft, opdat iedereen die gelooft, in hem eeuwig leven heeft."
(Joh. 3:14,15)

Redding, eeuwig leven is er alleen door het geloof in de Mensenzoon. Hij is de Redder, die God naar de wereld gezonden heeft. Zijn komende kruis is vergelijkbaar met de omhoog geheven slang in de woestijn. Wie daarnaar keek en zo liet blijken te vertrouwen op God, die werd gered. Die kreeg het leven weer.

Dat heeft alles te maken, zegt Jezus, met de liefde van God voor de wereld. Het bekendste en misschien meest aangehaalde woord uit de Bijbel, Johannes 3:16.

"Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft."

De Mensenzoon is allereerst en allermeeft de Redder van de wereld. En dan ook de Rechter, die het oordeel velt en bij wie het oordeel in het heden al valt. De confrontatie met hem brengt vandaag de crisis.

Wie niet wil geloven, wie bewust en blijvend tegen Jezus kiest, die is al veroordeeld, maakt Jezus duidelijk. Die heeft zichzelf veroordeeld en buiten het eeuwige leven gezet.

"Dit is het oordeel..." zegt Jezus. Dat is niet alleen iets van de toekomst. Maar het is de werkelijkheid van het heden. Evengoed als het eeuwige leven iets van het heden is, tegenwoordige tijd.

"... opdat iedereen die in Hem gelooft (en blijft geloven, op Hem blijft vertrouwen) niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft." Weer tegenwoordige tijd.

Later zegt Jezus, in het hogepriesterlijke gebed van Johannes 17:

"Het eeuwige leven, dat is dat zij u kennen, de enige ware God, en hem die u gezonden hebt, Jezus Christus." (Joh. 17:3)

5. Naar het licht

Jezus kent de mensen. Hij weet wat er in een mens omgaat. Hij ziet bij veel mensen in Jeruzalem een ontwakend geloof, een beginnend vertrouwen in zijn naam, door de wondertekens die Hij doet.

Hij ziet ook dat er mensen zijn die hem afwijzen, die zich meer en meer vijandig tegen hem opstellen. Mensen die daarmee het licht afwijzen, omdat ze vooral van de duisternis houden.

"Dit is het oordeel: het licht kwam in de wereld en de mensen hielden meer van de duisternis dan van het licht, want hun daden waren slecht." (Joh. 3:19)

Samenvattend heeft Johannes zoiets ook al geschreven in de inleiding van zijn boek. Johannes de Doper was er om te getuigen van het licht:

"...het ware licht, dat ieder mens verlicht en naar de wereld kwam. Het Woord was in de wereld, de wereld is door hem ontstaan en toch kende de wereld hem niet. Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen." (Joh. 1:9-11)

Je hebt in de dierenwereld nachtdieren en dagdieren. Hoe verschillend is hun reactie en hun gedrag als het dag wordt, als het licht wordt. De nachtdieren trekken zich terug en verschuilen zich in hun donkere hol. De dagdieren zoeken de zon op en laven zich aan het licht. Zij komen tot leven. En elke dag is er de geboorte van het licht. Een nieuwe dag wordt geboren zeggen wij dan. Heel mooi wordt dat getekend in Psalm 104: de nacht en de dag.

*"U hebt de maan gemaakt voor de tijden,
de zon weet wanneer zij moet ondergaan.
Als u het duister spreidt, valt de nacht,
en alles wat leeft in het woud gaat zich roeren.
De jonge leeuwen gaan uit op roof,
brullend vragen zij God om voedsel.*

*Bij zonsopgang trekken zij zich terug
en leggen zich neer in hun legers.
De mensen gaan aan het werk
en arbeiden door tot de avond."* (Ps. 104:19-23)

Jezus tekent het op zijn manier voor de mensenwereld. Je hebt mensen, die het licht schuwen, omdat hun daden het licht niet kunnen verdragen. En dat weten die mensen heel goed.

"Wie kwaad doet, haat het licht; hij schuwt het licht omdat anders zijn daden bekend worden." (Joh. 3:20)

Zij plaatsen zich met hun gedrag onder het oordeel van God en het oordeel van de Mensenzoon. Dat is het oordeel van het Lam, zoals de Openbaring zegt.

Je hebt, zegt Jezus, ook mensen die eerbaar handelen en die het licht opzoeken. Hij heeft een poosje geleden zo iemand opgezocht, gevonden en benoemd: Natanaël uit Kana in Galilea, echt een Israëliet, een mens zonder bedrog.

"Maar wie oprecht handelt, zoekt het licht op, zodat zichtbaar wordt dat God werkzaam is in alles wat hij doet." (Joh. 3:21)

Wie de waarheid doet en dus *"Wie de waarheid steeds bovenaan zijn agenda heeft staan, houdt er een hoogstaande moraal op na. Zo iemand zal het licht van de wereld wel positief tegemoet treden. Dan worden zijn daden ineens transparant: ze laten zien hoe krachtig God in mensen werkt. Zo krijgt God eer van zijn werk in de wereld!"*¹

Geldt dat niet ten volle van de Mensenzoon Jezus Christus, vervuld als Hij is van de Heilige Geest van God? God laat zien, dat Hij in hem werkt, dat Hij werkzaam is in alles wat hij doet. Dat erkennen Nikodemus, heel veel mensen in Jeruzalem en Galilea. Dat erkennen zijn leerlingen nog meer, met een groeiend geloof.

Jezus doet met zijn woorden ongetwijfeld een appel op Nikodemus. 'Kom vanuit de nacht in het licht. Met mij, bij mij, de Mensenzoon.'

En even ongetwijfeld doet Jezus dat appel op ons. Op u en op mij. 'Kom uit het duister van de nacht in het licht van het leven. Heb niet de duisternis lief, maar het licht. Vertrouw op mij en leef door mij.'

Johannes vertelt hier geen reactie van Nikodemus op het onderwijsleergesprek van Rabbi Jezus. Later in zijn boek noemt hij hem nog wel een paar keer. Dan komt hij openlijk voor Jezus uit.

Nikodemus is het, die samen met Jozef van Arimatea, het lichaam van Jezus verzorgt en hem in het graf legt, na de verhoving van de Mensenzoon aan het kruis.

Jezus' woorden zijn kennelijk aangeslagen bij hem. Hij is blijkbaar met de Mensenzoon van de nacht naar het licht gekomen.

Zo worden ook in hem Gods kracht en de werking van de Heilige Geest zichtbaar. Naar Jezus' eigen woord.

En bij ons dan? Hoe raken wij als gemeente – en breder, als christelijke kerk – uit de crisis, die we signaleren en waarin we onszelf gemanoeuvreerd hebben?

Kom vanuit de nacht naar het licht. Het licht in, mensen! En oprecht handelen, transparant, open en liefdevol zijn. Geen verborgen agenda er op nahouden, alleen de waarheid doen. Dan wordt ook in u zichtbaar, dat God werkzaam is in alles wat u doet. Zoek dus het licht op.

Jezus zegt:

"Ik ben het licht voor de wereld. Wie mij volgt loopt nooit meer in de duisternis, maar heeft licht dat leven geeft." (Joh. 8:12)

Amen

¹ Dr. P.H.R. van Houwelingen, *Johannes Het evangelie van het Woord*, Kampen 1997, p. 101.